

Yttrande över betänkandet förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34)

Sammanfattning

Länstyrelsen i Jämtlands län har givits möjlighet att yttra sig över betänkandet förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34).

Utredningen behandlar tre olika förslag till en ny lag samt två tillägg i nuvarande lagstiftning som syftar till att skydda Sveriges totalförsvarsverksamhet.

Länstyrelsen ser positivt på att det läggs förslag för att stärka och synliggöra totalförsvarets behov och intressen i dels den fysiska planeringen och dels hanteringen av totalförsvarsviktiga fastigheter och anläggningar på det regional och lokal nivå i landet. Länstyrelsen delar i stort utredarnas förslag. Länstyrelsen avstyrker dock förslag till ändringar i PBL som ger länstyrelsen möjligheten att ingripa i de fall där totalförsvarets intressen påtagligt motverkas. De borde enligt länstyrelsen hanteras inom den befintliga processen som pekar ut riksintressen.

Nedan följer allmänna- och formaliasynpunkter på de olika förslagen.

Förslag till lag om överlåtelse och upplåtelse av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret

Länstyrelsen Jämtland ställer sig bakom lagförslaget att en särskild lag inrättas i syfte att motverka och ytterst förbjuda överlåtelse och upplåtelse av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret.

Vi ställer oss också bakom förslaget att ansvaret för att utreda och besluta om överlåtelse och upplåtelse av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret bör fördelas på de fyra föreslagna länstyrelserna. Den kompetens som krävs för att utreda och bedöma dessa frågor finns i dag inte på länstyrelserna varför det finns starka skäl att koncentrera sådan kompetens. Att koncentrera kompetensen och bedömningarna bidrar också

till att göra processen mer rättssäker och underlättar även likartade bedömningar över hela landet. Att för varje länsstyrelse upprätthålla den kompetens som krävs för att genomföra uppdraget skulle vara oproportionerligt i förhållande till det låga antal förfaranden som man kan anta att lagen genererar.

Man kan anta att inrättandet av en ny lag om överlåtelse av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret bör ha en viss förebyggande funktion, som också bidrar till att antalet skarpa ärenden som inkommer till länsstyrelsen kan förväntas vara ganska låg.

Vidare anser vi att det är av stor vikt att granskningsmyndigheten delger information om samrådsförfrågningar samt efterföljande beslut till den länsstyrelse där objektet är belägen.

Länsstyrelsen Jämtland anser vidare att det bör vara tydligt vad granskningsmyndighetens utredning ska bestå i, så att bedömningsgrunderna blir tydliga och likartade över hela landet. Även om det inrättas en samrådsskyldighet framgår det inte av utredningen hur kontrollmekanismen i förhållande till länsstyrelsen som granskningsmyndighet ska se ut. Är granskningsmyndigheterna skyldiga att granska försäljningar i allmänhet? Hur ska avvikelser från lagen kunna upptäckas och vilken skyldighet ligger på länsstyrelsen att kontrollera detta. En granskning av detta slag kan innefatta granskning av komplexa ägar- och bolagsförhållanden och andra personliga förhållanden som kan ta tid att utreda. Därför anser vi att granskningsmyndigheten bör få längre tid än en månad på sig för en första bedömning. Även en första bedömning kräver utredning av eventuellt komplicerade förhållanden. Det är också avgörande att granskningsmyndigheten ges eller utarbetar tydliga kriterier för när en försäljning ska bedömas som olämplig.

Vi anser slutligen att det är otydligt vad ”skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar” betyder. Vilka typer av anläggningar avses och hur ska dessa identifieras?

Införande av en generell skyldighet i lag för kommuner och landsting att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet.

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) är en relativt övergripande lag och behöver förtydligas avseende kommunernas uppgifter under höjd beredskap i enlighet med utredarnas förslag.

Länsstyrelsen anser att alternativet att göra ett tillägg i LEH vore att föredra framför att göra ett tillägg i kommunallagen. Skälet till det är att länsstyrelsen

i dag har uppdraget i överenskommelsen mellan Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) om civilt försvar att stödja kommunerna i att utveckla arbetet med civilt försvar samt att följa upp deras arbete i fråga.

Om tillägget görs i LEH måste det införas även i den kommande överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2021–2022. Detta för att Länsstyrelsen ska kunna fullfölja sitt uppdrag att följa upp kommunernas arbete, men även för att kommunerna ska få vägledning i tillämpningen av lagstiftningen i denna del.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Totalförsvaret och dess intressen är av man kan förstå från definitionen i utredningen ett väldigt brett område, som också utökas vid tider av höjd beredskap. Ett brett och otydligt definierat intresse kan vara svårt för länsstyrelsen att bevaka och regleringen riskerar att antingen bli verkningslös eller överutnyttjad. Enligt vår synpunkt vore det bättre att arbeta mer med utpekande av riksintressen för totalförsvaret, likt det arbete som nu görs med det civila försvaret. Därigenom kan totalförsvarets intressen ges större tyngd i samhällsplaneringen utan att lagstiftningen och det system som redan finns för statlig kontroll i planprocessen behöver ändras.

Länsstyrelsen Jämtland gör bedömningen att de föreslagna förändringarna i PBL kommer att innebära extra uppgifter för länsstyrelsen, vilket utredningen anser att det inte kommer att göra. För att kunna få till ett effektivt arbete med granskning av alla de planärenden som kommer in till länsstyrelsen behövs tydliga underlag för bedömning av påverkan på totalförsvaret. Några sådana finns, så vitt vi vet, inte idag och det kommer att krävas mycket arbete med inventeringar och analyser för att få fram dem. Utan tydliga underlag blir bedömningen godtycklig. Det är möjligt att uppdraget ingår i processer som länsstyrelsen redan ansvarar för, men det krävs i så fall extra arbete för att sammanfoga dessa processer.

Om förslagen ändå genomförs ser vi det som självklart att Försvarsmakten och MSB ges uppdragen som stödfunktion i arbetet med att bevaka totalförsvaret i planprocessen. I dagsläget har länsstyrelsen inget direkt stöd att hämta från MSB i planprocessen, så det behöver i så fall tydliggöras att MSB får denna utökade uppgift som stödfunktion.

Formaliasynpunkter på förslag till ändringar i PBL

Om totalförsvaret ska definieras som ett allmänt intresse med extra tyngd framför andra allmänna intressen bör detta också tydliggöras i PBL:s andra kapitel, som anger vilka allmänna intressen kommunerna har att förhålla sig till i sin planering.

Utredningen lägger förslag på att länsstyrelsen ska verka för att totalförsvarets intressen inte påtagligt motverkas i samråd om en översiktsplan (3 kap 10 § PBL). Samma förändring behöver i så fall också göras i 3 kap 16 § så att den nya bevakningspunkten följer med även i granskningen av en översiktsplan (på samma sätt som övriga bevakningspunkter regleras).

Det föreslås också att länsstyrelsen ska ges möjlighet att ingripa i ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan, om beslutet kan antas innebära att totalförsvarets intressen påtagligt motverkas (11 kap 10 § PBL). Det behöver i så fall också regleras att länsstyrelsen ska verka för att frågan tillgodoses under samråd för en detaljplan genom liknade ändring av 5 kap 14 § PBL, samt att länsstyrelsen ska yttra sig över planförslaget i granskningen, om förslaget innebär att intresset påtagligt motverkas, genom ändring av 5 kap 22 § PBL. Det vill säga på samma sätt som de andra ingripandegrunderna regleras.

Beslutet har fattats av landshövding Jöran Hägglund med beredskapshandläggare Björn Oskarsson och planhandläggare Massimo Cati som föredragande. I den slutliga handläggningen deltog länsråd Susanna Löfgren, enhetschef Magnus Lindow samt chefsjurist Jon Paulsson.

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför underskrifter

Jöran Hägglund

Landshövding

Björn Oskarsson

Beredskapshandläggare